

Mesleki Tükenmişlik Açısından Okul Öncesi Öğretmenlerinin Değerlendirilmesi

Fatma YAŞAR EKİCİ^{1,a}

¹ Yrd. Doç. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul-Türkiye

Başvuru tarihi: 02 Şubat 2017 Düzeltme tarihi: 14 Nisan 2017 Kabul tarihi: 22 Nisan 2017

Öz

Bu araştırmanın amacı, mesleki tükenmişlik açısından okul öncesi öğretmenlerinin değerlendirilmesidir. Tarama modelinin kullanıldığı bu araştırmanın örneklemini 2015-2016 bahar yarıyılında İstanbul ilinin Anadolu ve Avrupa yakasındaki devlet ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan ve tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 139 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları; Öğretmen Bilgi Formu ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği'dir. Verilerin çözümlenmesinde SPSS 20 programı kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar şöyledir: Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlikleri iş arkadaşlarından destek görme durumuna, medeni duruma, sahip olunan çocuk sayısına, çalışılan kurum türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Bundan farklı olarak; okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlikleri algılanan stres düzeyine, üstlerinden takdir görme durumuna, mezun olunan bölüme ve gelir düzeyine göre farklılaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Okul Öncesi Öğretmeni, Mesleki Tükenmişlik, Okul Öncesi Eğitim Kurumu

^a Sorumlu Yazar/Corresponding Author: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Halkalı Kampüsü, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü, Küçükçekmece / İSTANBUL
e-posta: fatmayasarekici@hotmail.com

Evaluation of Preschool Teachers in Terms of Professional Burnout

Abstract

The aim of this research is to evaluate preschool teachers in terms of professional burnout. The survey model was used in the research. The research sample consists of 139 preschool teachers working in public and private preschool education institutions in Istanbul. The research sample was selected by random sampling method. The data collection tool used in the research were Teacher Information Form, and Maslach Burnout Inventory. The results obtained from the study are as follows: The professional burnout levels of preschool teachers do not significantly vary by the state of support of their colleagues, the marital status, the number of children and the type of institution they work in. Unlike this; The professional burnout levels of preschool teachers vary by perceived stress level, appreciation of their superiors, department that are graduated and income level.

Keywords

Preschool Teacher, Professional Burnout, Preschool Education Institution

1. GİRİŞ

İnsanlarla ilişkiler içeren veya iş yoğunluğu fazla olan mesleklerde insanın doğası gereği yaşam boyunca birtakım sorunlar yaşaması muhtemeldir. Bireylerin meslek hayatında karşılaştıkları sorunlardan biri de ilk kez 1970'li yıllarda tanımlanan tükenmişlik (burnout) olgusudur. Bu olgu, bir problem olarak algılanmaya başlamakla birlikte, araştırmacıların ilgisini çekmiş ve sosyal bilimlerde sıklıkla ele alınan bir araştırma konusu olmuştur (Adıgüzel ve İpek, 2016).

Tükenmişlik, işi gereği insanlarla yoğun ilişkiler içerisinde olan bireylerde görülen duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı hissi şeklinde tanımlanmaktadır (Maslach ve Zimbardo, 1982). Duygusal tükenme mesleki tükenmişlik sendromunun en açık şekilde gözlenebilen boyutudur. İnsanlar kendilerinin ya da başkalarının yıpranma, enerji kaybı, bitkinlik, gerginlik veya yorgunluklarını ifade etmek için bu boyuttan söz etmektedirler. Duygusal tükenmişliğe çoğu zaman fiziksel bitkinlik eşlik etmekte ve kişinin çalışmak için enerjisi kaybolmakta, gece uyuduktan sonra sabahları yorgun uyanmakta, psikosomatik belirtiler, hastalık, artan uyuşturucu ve alkol kullanımı ve aile yaşantısında artan anlaşmazlıklarla kendini göstermektedir (Maslach, vd., 2001; Sarıçam ve Sakız 2014). Duyarsızlaşma aşaması, kişinin işi ve çalıştığı kişilere karşı alaycı ve olumsuz duygu ve tutumlarıyla tanımlanmaktadır. Kişi özellikle eğitim verdiği bireylerle olumsuz ilişkiler kurmakta, iş başarılarından, becerilerinden ve kendilerinden hoşnut olmamaktadır (Muscatello vd., 2006). Kendinden ve işinden uzaklaşması sonucunda da işe yönelik ideallerini ve çöşkularını kaybetmektedir. Kişisel başarının azalması aşamasında ise, duygu-sal ve fiziksel olarak tükenen, hizmet verdiği insanlara ve kendine yönelik olumsuz bir tutum içine giren kişi, yaptığı işin gerektirdiği beklentileri yerine

getirmekte zorlanmakta ve bundan dolayı kişisel yeterlilik duygusu azalmaktadır (Maslach vd., 2001; Gündüz 2005; İkiz 2010; Çapri 2013).

Friedman (2000) öğretmenlerin kişisel mesleki becerilerine ilişkin düşünceleri ile ulaşmayı istedikleri ideallerdeki beceriler arasında farklılık oluşması durumunda öğretmenlerin meslekleri konusunda kendilerini yetersiz hissettiklerini ve bunun sonucunda da mesleki tükenmişliğin ortaya çıktığını belirtmiştir. Mesleki tükenmişlik stresli bir iş ortamı, takdir görmeme, işinden maddi yönden tatmin olmama, yönetimle yaşanan iletişim problemleri, yönetimin desteğinden yoksun olma, mesleki değerlerdeki özensizlik, uygun olmayan psikolojik ve fiziksel çevre, uzun çalışma saatleri, fazla sorumluluk yüklenilmesi, fazla iş yükü, görev ve imkânların eksikliği gibi birçok etken sonucunda ortaya çıkmaktadır (Gersten vd., 2001; Plessis vd., 2014). Literatürde mesleki tükenmişlik; kişisel başarı, duygusal tükenme ve duyarsızlaşma boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Kişisel başarı, işyerinde bireyin başarı duygusunda meydana gelen azalma olarak tanımlanmaktadır. Duygusal tükenme, duygusal enerjinin boşalması olarak gelişen yorgunluk, bitkinlik ve aşırı yüklenilmiş olma durumları tanımlanmaktadır. Duyarsızlaşma ise kişinin iş ortamında hizmet verdiği kişilere karşı duygudan yoksun bir şekilde davranması olarak tanımlanmaktadır (Gündüz, 2005).

Okul öncesi öğretmenleri, muhatap oldukları öğrencilerin yaşları oldukça küçük olduğu için, çocukların tüm gelişim alanlarıyla ve eğitimleriyle ilgilenmek durumundadırlar. Yine işleri gereği, okul öncesi öğretmenlerinin, öğrencilerinin aile bireyleri ve tüm sorunlarıyla da yakından ilgilenmeleri gerekmektedir. Okul öncesi öğretmenleri, sınıflarında aralıksız ve genelde tam gün eğitime devam etmektedirler. Ülkemizde okul öncesi eğitimin son yıllarda hızla yaygınlaşmaya başladığı bilinmektedir. Dolayısıyla ülkemizde okul öncesi eğitimde görev alan öğretmenlerin yeterli sayıya ulaşmamış olması, buna bağlı olarak, okul öncesi eğitim sınıflarındaki öğrenci sayılarının oldukça fazla olması, okul öncesi öğretmenlerinin oldukça yoğun bir iş temposu içerisinde görev yapmalarına yol açmaktadır (Deniz-Kan, 2008).

Öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerini farklı boyutlarda ele alan birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar tablolastırılarak sunulmuştur:

Araştırma Konusu	Konuyla İlgili Araştırma Yapan Araştırmacılar ve Araştırma Yılı
Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerini ölçmeye ve mesleki tükenmişlik boyutunu belirlemeye yönelik araştırmalar	Cemaloğlu ve Erdemoğlu-Şahin (2007)
	Yılmaz (2014)
	Yılmaz vd. (2015)
	Umay (2015)
Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve iş tatmini arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar	Acar (2016)
	Kapar (2016)
	İnce ve Şahin (2016)
	Diri ve Kırıl (2016)
	Sağır vd. (2014)
	Filiz (2014)
	Grammatikopoulos vd. 2006)

Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar	Çınar (2016)
Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar	Bayram (2016)
Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve sınıf yönetimi becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar	Adıgüzel (2016) Adıgüzel ve İpek (2016) Yıldırım (2016)
Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve öz-yeterlikleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar	Belgi (2016) Erkal-Çil (2016) Şenel ve Buluş (2016) Aloe vd. (2014) Özer (2013) Sevindi (2013) Friedman (2003)
Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar	Girgin-Büyükbayraktar ve Temiz (2015)
Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve çocuk sevme eğilimleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar	Kabaklı-Çimen (2016)
Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve mesleki profesyonellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar	Çelik ve Yılmaz (2015)
Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar	Kaptangil ve Erenler (2014)
Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve örgütsel sosyalleşme arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar	Baş (2016)
Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve örgütsel sinizm arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar	Amasralı (2016)
Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve okul kültürü arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar	Öztürk (2015)
Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve empatik eğilimleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar	Özmen (2010)
Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile stres, psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserlik arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar	Yalçın (2013)

Bu araştırmanın temel amacı, mesleki tükenmişlik açısından okul öncesi öğretmenlerinin değerlendirilmesidir. Bu temel amaca bağlı olarak alt amaçlar aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- (i) Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri algılanan stres düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
- (ii) Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri üstlerinden takdir görme durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- (iii) Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri iş arkadaşlarından destek görme durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- (iv) Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri mezun olunan bölüme göre farklılaşmakta mıdır?
- (v) Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri medeni duruma göre farklılaşmakta mıdır?
- (vi) Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
- (vii) Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
- (viii) Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri çalışılan kurum türüne göre farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri çeşitli değişkenlere göre değerlendirildiği için tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2014).

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma evrenini İstanbul ilindeki okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise 2015-2016 bahar yarısında İstanbul ilinin Anadolu ve Avrupa yakasındaki devlet ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan ve tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 139 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları; Öğretmen Bilgi Formu ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği'dir.

Öğretmen Bilgi Formu: Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin 'algıladıkları stres düzeyi, üstlerinden takdir görme durumu, iş arkadaşlarından destek görme durumu, mezun olunan bölüm, medeni durum, sahip olunan çocuk sayısı, gelir düzeyi ve çalışılan

kurum türüne' ilişkin bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından sekiz maddelik yapılandırılmış bir form hazırlanmıştır ve katılımcılara uygulanmıştır.

Maslach Tükenmişlik Ölçeği: Bu ölçek, öğretmenlerin tükenmişliğini değerlendirmek üzere, Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilmiştir ve Ergin (1992) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Çalışmada Türkçe uyarlaması yapılan 5 Likert [Hiçbir Zaman (0)- Her Zaman (4)] tipi formu kullanılmıştır. Ölçek, 22 madde ve üç alt boyuttan oluşan bir ölçme aracıdır. Bu alt boyutlar; kişisel başarı, duygusal tükenme ve duyarsızlaşmadır. Kişisel başarı 8 maddeden, duygusal tükenme 9 maddeden ve duyarsızlaşma 5 maddeden oluşmaktadır. (Gündüz, 2005). Ergin (1992) tarafından yapılan güvenilirlik çalışmasında üç alt boyutta Cronbach Alpha değerlerinin .65 ile .83 arasında olduğu tespit edilmiştir. Diri ve Kırıl (2016) tarafından yapılan çalışmada ise Cronbach Alfa katsayılarının .73 ile .85 arasında olduğu bulunmuştur.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmaya ilişkin veriler 2015-2016 bahar yarıyılında tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilerek örnekleme dahil edilen okul öncesi öğretmenlerine ulaşılarak ve her iki veri toplama aracı (Öğretmen Bilgi Formu ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği) birlikte uygulanarak toplanmıştır. Uygulanan toplam 250 veri toplama aracı içinden eksik doldurulmaları nedeniyle geçersiz olan veriler çıkarılmıştır ve tam doldurulmuş olan 139 veri toplama aracı çözümlenmeye dahil edilmiştir.

2.5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırma için toplanan veriler SPSS 20 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin toplanmasında kullanılan Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin Duygusal Tükenme ve Duyarsızlaşma alt boyutları olumlu, Kişisel Başarı alt boyutu ise olumsuz ifadeler içermektedir. Bu nedenle olumsuz ifadeler ters yönde puanlanmıştır. Tükenmişliğin bu üç alt boyutu arasındaki ilişki nedeniyle her alt ölçeğin puanı ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Verilerin analizinde:

- (i) Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin algılanan stres düzeyine, mezun olunan bölüme ve sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır. Belirtilen değişkenlerde normal dağılım göstermeyen gruplarda üç veya daha fazla sayıda grubun ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığı test edildiği için Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır.
- (ii) Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal tükenmişlik alt boyutundan aldıkları puanların algılanan stres düzeyine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere ve okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin üstlerinden takdir görme durumuna, iş arkadaşlarından destek görme durumuna ve mezun olunan bölüme göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. Belirtilen

değişkenlerin her birinde normal dağılım özelliği göstermeyen bir dağılımda iki bağımsız grup ortalamaları karşılaştırıldığı için non-parametrik bir test olan Mann Whitney U Testi uygulanmıştır.

- (iii) Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin medeni duruma, gelir düzeyine ve çalışılan kurum türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız Grup T Testi kullanılmıştır. Belirtilen değişkenlerde her bir alt grup normal dağılım özelliği gösterdiği için ve iki aritmetik ortalama arasındaki farkın manidarlığı test edildiği için parametrik bir test olan Bağımsız Grup T testi uygulanmıştır.

3. YÖNTEM

Araştırmadan elde edilen bulgular alt amaçlar çerçevesinde tablolar halinde aşağıda sunulmuştur.

3.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacı okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin algılanan stres düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yöneliktir. Aşağıda, birinci alt amaca ilişkin bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Algılanan Stres Düzeyine göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Ölçek Alt boyutları	Algılanan stres düzeyi	N	Sıra Ort.	SD	X ²	P
Kişisel başarı	düşük	21	58.14			
	orta	94	70.30			
	yüksek	23	76.61	2	2.479	.289
	Toplam	138				
Duyarsızlık	düşük	21	60.21			
	orta	94	68.07			
	yüksek	23	83.80	2	4.599	.100
	Toplam	138				
Duyusal tükenme	düşük	21	38.19			
	orta	94	71.91			
	yüksek	23	88.22	2	18.338	.000*
	Toplam	138				

Tablo 1 incelendiğinde algılanan stres düzeyine göre okul öncesi öğretmenlerinin kişisel başarı alt boyutundan ($X^2=2.479$; $p>.05$) ve duyarsızlık alt boyutundan ($X^2=4.599$; $p>.05$) aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı görülmektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin algılanan stres düzeyine göre duygusal tükenme alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($X^2=18.338$; $p<.05$). Bu işlemin ardından belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma

tekniklerine geçilmiştir. Bu amaçla kullanılan özel bir test tekniği bulunmadığından ikili karşılaştırmalarda tercih edilen Mann Whitney-U Testleri uygulanmış ve gruplar arasında tek tek karşılaştırmaya gidilmiştir. Elde edilen bulgular, aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 2. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal Tükenmişlik Alt Boyutundan Aldıkları Puanların Algılanan Stres Düzeyine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Alt Boyut	Algılanan Stres düzeyi	N	Sıra Ort.	Sıra Topl.	Z	U	P
Duygusal Tükenme	düşük	21	34.57	726.00	-3.570	495.000	.000*
	orta	94	63.23	5944.00			
	Toplam	115					
Duygusal Tükenme	düşük	21	14.62	307.00	-3.897	76.000	.000*
	yüksek	94	29.70	683.00			
	Toplam	115					

Tablo 2 incelendiğinde görülmektedir ki algılanan stres düzeyine göre okul öncesi öğretmenlerinin duygusal tükenme alt boyutundan aldıkları puanlarda gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p < .05$). Buna göre sıra ortalamalarına bakıldığında; stres düzeyi orta olanların (sıra ort.= 63.23) stres düzeyi düşük olanlara (sıra ort.= 34.57) oranla duygusal tükenme alt boyutundan daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Stres düzeyi yüksek olanların (sıra ort.= 29.70) stres düzeyi düşük olanlara (sıra ort.= 14.62) oranla duygusal tükenme alt boyutundan daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

3.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin üstlerinden takdir görme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeye yöneliktir. Aşağıda, ikinci alt amaca ilişkin bulgular Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Alt Düzeylerinin Üstlerinden Takdir Görme Durumuna Göre Farklılaşp farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Withney U Testi Sonuçları

Ölçek Alt Boyutları	Üstlerinden takdir görme durumu	N	Sıra Ort.	Sıra Topl.	Z	U	P
Kişisel başarı	evet	112	64.96	7275.50	-2.780	947.500	.005*
	hayır	26	89.06	2315.50			
	Toplam	138					
Duyarsızlık	evet	112	65.99	7390.50	-2.243	1062.500	.025*
	hayır	26	84.63	2200.50			
	Toplam	138					
Duygusal tükenme	evet	112	62.04	6949.00	-4.556	621.000	.000*
	hayır	26	101.62	2642.00			
	Toplam	138					

Tablo 3 incelendiğinde görülmektedir ki üstlerinden takdir görme durumuna göre okul öncesi öğretmenlerinin kişisel başarı alt boyutundan ($U=947.500$; $p<.05$), duyarsızlık alt boyutundan ($U=1062.500$; $p<.05$) ve duygusal tükenme alt boyutundan ($U=621.000$; $p<.05$) aldıkları puanlarda gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Buna göre sıra ortalamalarına bakıldığında;

- (i) Üstlerinden takdir görmeyenlerin (sıra ort.= 89.06) üstlerinden takdir görenlere (sıra ort.= 64.96) oranla kişisel başarı alt boyutundan daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.
- (ii) Üstlerinden takdir görmeyenlerin (sıra ort.= 84.63) üstlerinden takdir görenlere (sıra ort.= 65.99) oranla duyarsızlık alt boyutundan daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.
- (iii) Üstlerinden takdir görmeyenlerin (sıra ort.= 101.62) üstlerinden takdir görenlere (sıra ort.= 62.04) oranla duygusal tükenme alt boyutundan daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

3.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacı okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin iş arkadaşlarından destek görme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeye yöneliktir. Aşağıda, üçüncü alt amaca ilişkin bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Alt Düzeylerinin İş Arkadaşlarından Destek Görme Durumuna Göre Farklılaşp farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Withney U Testi Sonuçları

Ölçek Alt Boyutları	İş arkadaşlarından destek görme durumu	N	Sıra Ort.	Sıra Topl.	Z	U	P
Kişisel başarı	evet	124	67.67	8391.50	-.790	641.500	.430
	hayır	12	77.04	924.50			
	Toplam	136					
Duyarsızlık	evet	124	70.40	8729.00	-1.891	509.000	.059
	hayır	12	48.92	587.00			
	Toplam	136					
Duygusal tükenme	evet	124	69.55	8624.00	-1.000	614.000	.318
	hayır	12	57.67	692.00			
	Toplam	136					

Tablo 4 incelendiğinde görülmektedir ki iş arkadaşlarından destek görme durumuna göre okul öncesi öğretmenlerinin kişisel başarı alt boyutundan ($U=641.500$; $p>.05$), duyarsızlık alt boyutundan ($U=509.000$; $p>.05$) ve duygusal tükenme alt boyutundan ($U=614.000$; $p>.05$) aldıkları puanlarda gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır.

3.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacı okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin mezun olunan bölüme göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yöneliktir. Aşağıda, dördüncü alt amaca ilişkin bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Mezun Olunan Bölüme göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Ölçek Alt boyutları	Mezun olunan bölüm	N	Sıra Ort.	SD	X ²	P
Kişisel başarı	Lisans okul öncesi öđrt.	86	73.40	3	7.119	.068
	Lisans çocuk gelişimi	21	69.64			
	Önlisans çocuk gelişimi	20	73.30			
	Lise çocuk gelişimi	12	40.79			
	Toplam	139				
Duyarsızlık	Lisans okul öncesi öđrt.	86	71.12	3	1.220	.748
	Lisans çocuk gelişimi	21	74.69			
	Önlisans çocuk gelişimi	20	62.95			
	Lise çocuk gelişimi	12	65.54			
	Toplam	139				
Duygusal tükenme	Lisans okul öncesi öđrt.	86	74.13	3	8.294	.040*
	Lisans çocuk gelişimi	21	69.26			
	Önlisans çocuk gelişimi	20	71.85			
	Lise çocuk gelişimi	12	38.58			
	Toplam	139				

Tablo 5 incelendiğinde mezun olunan bölüme göre okul öncesi öğretmenlerinin kişisel başarı alt boyutundan ($X^2=7.119$; $p>.05$) ve duyarsızlık alt boyutundan ($X^2=1.220$; $p>.05$) aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı görülmektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin mezun olunan bölüme göre duygusal tükenme alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($X^2=8.294$; $p<.05$). Bu işlemin ardından belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniklerine geçilmiştir. Bu amaçla kullanılan özel bir test tekniği bulunmadığından ikili karşılaştırmalarda tercih edilen Mann Whitney-U Testleri uygulanmış ve gruplar arasında tek tek karşılaştırmaya gidilmiştir. Elde edilen bulgular, Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6 incelendiğinde görülmektedir ki mezun olunan bölüme göre okul öncesi öğretmenlerinin duygusal tükenme alt boyutundan aldıkları puanlarda gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<.05$). Buna göre sıra ortalamalarına bakıldığında; lisans okul öncesi öğretmenliği bölümünden mezun olanların (sıra ort.= 52.49) lise çocuk gelişimi bölümünden mezun olanlara (sıra ort.=28.08) oranla duygusal tükenme alt boyutundan daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Lisans çocuk gelişimi bölümünden mezun olanların (sıra ort.= 19.62) lise çocuk gelişimi bölümünden mezun olanlara (sıra ort.=12.42) oranla duygusal tükenme alt boyutundan daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Önlisans çocuk gelişimi bölümünden mezun olanların (sıra ort.= 19.75)

lise çocuk gelişimi bölümünden mezun olanlara (sıra ort.=11.08) oranla duygusal tükenme alt boyutundan daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

Tablo 6. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal Tükenmişlik Alt Boyutundan Aldıkları Puanların Algılanan Stres Düzeyine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Alt Boyut	Mezun olunan bölüm	N	Sıra Ort.	Sıra Topl.	Z	U	P
Duygusal Tükenme	Lisans okul öncesi ögrt.	86	52.49	4514.00	-2.792	259.000	.005*
	Lise çocuk gelişimi	12	28.08	337.00			
	Toplam	98					
Duygusal Tükenme	Lisans çocuk gelişimi	21	19.62	412.00	-2.065	71.000	.039*
	Lise çocuk gelişimi	12	12.42	149.00			
	Toplam	33					
Duygusal Tükenme	Önlisans çocuk gelişimi	20	19.75	395.00	-2.541	55.00	.011*
	Lise çocuk gelişimi	12	11.08	133.00			
	Toplam	32					

3.5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt amacı okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin medeni duruma göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yöneliktir. Aşağıda, beşinci alt amaca ilişkin bulgular Tablo 7’te sunulmuştur.

Tablo 7. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Medeni Duruma Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları

Ölçek alt boyutları	Medeni durum	N	\bar{X}	SS	$Sh_{\bar{x}}$	T Testi		
						t	Sd	P
Kişisel başarı	evli	64	5.98	4.127	.516	-1.050	131.443	.296
	bekar	75	6.71	3.941	.455			
Duyarsızlık	evli	64	1.52	2.182	.273	-.051	124.122	.959
	bekar	75	1.53	1.848	.213			
Duygusal tükenme	evli	64	7.52	5.603	.700	-1.034	136.751	.303
	bekar	75	8.56	6.299	.727			

Tablo 7 incelendiğinde medeni duruma göre kişisel başarı alt boyutunda ($t=-1.050$; $p>.05$), duyarsızlık alt boyutunda ($t=-.51$; $p>.05$) ve duygusal tükenme alt boyutunda ($t=-1.034$; $p>.05$) grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

3.6. Altıncı Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt amacı okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yöneliktir. Aşağıda, altıncı alt amaca ilişkin bulgular Tablo 8’da sunulmuştur.

Tablo 8. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Sahip Olunan Çocuk Sayısına göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Ölçek Alt boyutları	Sahip olunan çocuk sayısı	N	Sıra Ort.	SD	X ²	P
Kişisel başarı	Çocuğu yok	94	69.56	2	1.715	.424
	1 çocuğum var	31	65.63			
	2 çocuğum var	9	52.39			
	Toplam	134				
Duyarsızlık	Çocuğu yok	94	69.45	2	1.501	.472
	1 çocuğum var	31	65.45			
	2 çocuğum var	9	54.22			
	Toplam	134				
Duygusal tükenme	Çocuğu yok	94	67.74	2	.023	.989
	1 çocuğum var	31	66.60			
	2 çocuğum var	9	68.11			
	Toplam	134				

Tablo 8 incelendiğinde sahip olunan çocuk sayısına göre okul öncesi öğretmenlerinin kişisel başarı alt boyutundan ($X^2=1.715$; $p>.05$), duyarsızlık alt boyutundan ($X^2=1.501$; $p>.05$) ve duygusal tükenme alt boyutundan ($X^2=.023$; $p>.05$) aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı görülmektedir.

3.7. Yedinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt amacı okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yöneliktir. Aşağıda, yedinci alt amaca ilişkin bulgular tablo 9’de sunulmuştur.

Tablo 9 incelendiğinde gelir düzeyine göre kişisel başarı alt boyutunda ($t=1.500$; $p>.05$), ve duygusal tükenme alt boyutunda ($t=1.660$; $p>.05$) grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 9. Okul Öncesi Öğretmenin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Gelir Düzeyine Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları

Ölçek alt boyutları	Gelir düzeyi	N	\bar{X}	SS	Sh \bar{x}	T Testi		
						t	Sd	P
Kişisel başarı	Düşük	36	7.28	3.754	.626	1.500	135	.136
	Orta	101	6.11	4.101	.408			
Duyarsızlık	Düşük	36	2.31	2.388	.398	2.700	135	.008*
	Orta	101	1.28	1.790	.178			
Duygusal tükenme	Düşük	36	9.53	6.087	1.015	1.660	135	.099
	Orta	101	7.60	5.930	.590			

Duyarsızlık alt boyutunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=2.700$; $p<.05$). Farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla ortalamalar incelendiğinde, gelir düzeyi düşük olanların aritmetik ortalamasının ($\bar{X}=2.31$), gelir düzeyi orta olanların aritmetik ortalamasından ($\bar{X}=1.28$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Yani, söz konusu farklılık gelir düzeyi düşük olan okul öncesi öğretmenleri lehine gerçekleşmiştir.

3.8. Sekizinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt amacı okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin çalışılan kurum türüne göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeye yöneliktir. Aşağıda, sekizinci alt amaca ilişkin bulgular Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Okul Öncesi Öğretmenin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Çalışılan Kurum Türüne göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları

Ölçek alt boyutları	Çalışılan kurum türü	N	\bar{X}	SS	Sh \bar{x}	T Testi		
						t	Sd	P
Kişisel başarı	Devlet	86	6.12	3.680	.397	-.830	87.530	.409
	Özel	51	6.75	4.612	.646			
Duyarsızlık	Devlet	86	1.52	1.845	.199	-.173	88.746	.863
	Özel	51	1.59	2.273	.318			
Duygusal tükenme	Devlet	86	7.43	5.109	.551	-1.569	80.041	.120
	Özel	51	9.24	7.210	1.010			

Tablo 10 incelendiğinde çalışılan kurum türüne göre kişisel başarı alt boyutunda ($t=-.830$; $p>.05$), duyarsızlık alt boyutunda ($t=-.173$; $p>.05$) ve duygusal tükenme alt boyutunda ($t=-1.569$; $p>.05$) grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal tükenmişlikleri algılanan stres düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre stres düzeyi orta ve yüksek olan okul öncesi öğretmenlerinin duygusal tükenmişlik düzeyleri, stres düzeyi düşük olan okul öncesi öğretmenlerinden daha yüksektir. Yalçın (2013) tarafından yapılan çalışmada benzer bir sonuca ulaşılmış ve tükenmişliği yordamada en güçlü değişkenin algılanan stres olduğu; öğretmenlerin algıladıkları stres düzeyi arttığında mesleki tükenmişliğin de arttığı saptanmıştır. Turna (2014), yaptığı çalışmada öğretmenler açısından en çok stres yaratan nedenlerin 'maaşların yetersizliği, öğrencilerin derse karşı ilgisizliği, yöneticilerin sert ve kırıcı davranışlar sergilemeleri' olduğunu saptamıştır. Stres faktörü açısından değerlendirildiğinde, mesleki tükenmişlik iş yaşamında yaşanan stresin ortadan kaldırılamaması sonucu fiziksel hastalık haline gelebilen psikolojik bir sorun (Akçamete, Kaner ve Sucuoğlu, 2001); strese karşı olumsuz tepkinin özel bir çeşidini ifade eden bir sendrom (D'Alleo ve Santangelo, 2011:1609) olarak tanımlanabilir. Weisberg ve Sagie (1999), öğretmenliğin oldukça stresli bir iş olduğunu ve öğretmenlerde giderek artan stresin tükenmişliğe yol açarak, öğretimin niteliğini düşürdüğünü belirtmektedir. Friedman (2000), öğretmenlerden bir kısmının mesleklerinin ilk yıllarında yaşadıkları düş kırıklığı ve stres nedeniyle mesleği bıraktıklarını, mesleğe devam edenlerin ise, yıllar geçtikçe ve deneyimleri arttıkça sınıf içi öğretim ve disiplin sorunlarıyla başa çıkma konusunda etkili stratejiler geliştirdiklerini, bu nedenle de deneyimli öğretmenlerin deneyimsiz öğretmenlerden daha az duygusal tükenme ve duyarsızlık yaşadıklarını ifade etmiştir. Stres ve duygusal tükenme birbirini besleyen bir kısır döngü süreci olarak değerlendirilebilir. Stres arttıkça, duygusal tükenme artacak, duygusal tükenme arttıkça da algılanan stres düzeyi de artacaktır.

Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlikleri üstlerinden takdir görme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre üstlerinden takdir görmeyen okul öncesi öğretmenlerinin kişisel başarı ile ilgili tükenmişlik, duyarsızlık ve duygusal tükenme düzeyleri, üstlerinden takdir gören okul öncesi öğretmenlerinden daha yüksektir. Konuyla ilgili yapılmış benzer çalışmalar da tükenmişlik düzeyinin takdir görme durumuna göre farklılaştığını bulgulamıştır (Öztürk, 2015; Şahin ve Şahin 2013; Girgin ve Baysal, 2005). Araştırmalardan elde edilen bu sonuç, üstlerinden takdir gören öğretmenlerin mesleki motivasyonlarının ve çalıştıkları kuruma duydukları aidiyet hislerinin artması sonucunda mesleki tükenmişliklerinin azalabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlikleri iş arkadaşlarından destek görme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Konuyla ilgili yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Öğretmenler, günlerinin çoğu saatlerini çalıştıkları kurumdaki öğrencileri ve iş arkadaşlarıyla geçirmektedirler. Fakat çalışılan mesai saatleri içinde en çok vakit geçirdikleri yer sınıf olduğu için diğer öğretmenlerle paylaşım süreci sınırlıdır. Bu nedenle iş arkadaşlarından destek görme durumunun okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlikleri üzerinde bir etkisinin olmaması söz konusu olabilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal tükenmişlikleri mezun olunan bölüme göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre lisans okul öncesi öğretmenliği, lisans

çocuk gelişimi ve önlisans çocuk gelişimi bölümlerinden mezun olan okul öncesi öğretmenlerinin duygusal tükenme düzeyleri, lise çocuk gelişimi bölümünden mezun olanlardan daha yüksektir. Konuyla ilgili yapılmış çalışmalar incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir (Kapıkıran, 2003; Seferoğlu vd., 2014; Cemaloğlu ve Erdemoğlu-Şahin, 2007; Karahan ve Uyanık-Balat, 2011). Bundan farklı olarak mezun olunan bölümün tükenmişlik düzeyini etkilemediği sonucuna ulaşılan çalışmalar da vardır (Gürbüz, 2008; Diri, 2015; Acar, 2016; Demirhan-Harmanda, 2011; Bilgen ve Genç, 2014). Konuyla ilgili yapılmış araştırma sonuçları arasındaki bu farklılık, öğretmenlerin mezun oldukları bölümde almış oldukları eğitimin kalitesi ve öğretmenlerin eğitim süreçlerinde kendilerini geliştirme durumlarının birbirinden farklı olmasıyla açıklanabilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlikleri medeni duruma göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Konuyla ilgili yapılmış pek çok çalışmadan elde edilen sonuçlar, bu bulguyu destekler niteliktedir (Adıgüzel ve İpek, 2016; Akten, 2007; Arslan, 2007; Baş, 2016; Başören, 2005; Bilgen ve Genç, 2014; Budak ve Sürgevil, 2005; Çavuşoğlu, 2005; Çelik, 2015; Çelik ve Yılmaz, 2015; Çınar, 2016; Dolunay, 2002; Erkul ve Dalgıç, 2014; Gürbüz, 2008; Kayabaşı, 2008; Kelgökmen vd., 2016; Otacıoğlu, 2008; Özgül-Atan, 2016; Tetik, 2016; Tuğrul ve Çelik, 2002; Türkçapar, 2011; Vatanserver ve Güney, 2015; Umay, 2015; Yıldırım, 2016). Bundan farklı olarak medeni durumun tükenmişlik düzeyi üzerinde etkisinin olduğu bulgusuna ulaşan pek çok çalışmaya da rastlanmıştır (Akman vd., 2010; Amasralı, 2016; Ataç, 2015; Aydın, 2004; Cemaloğlu ve Erdemoğlu-Şahin, 2007; Demirhan-Harmanda, 2011; Diri, 2015; İzgar, 2001; Maslach vd., 2001; Kırılmaz vd., 2003; Öztürk, 2015; Tuğrul ve Çelik, 2002; Yılmaz-Toplu, 2012). Görüldüğü gibi medeni durumun tükenmişlik üzerindeki etkisini inceleyen birçok çalışma yapılmıştır. Bu da evlilik, boşanma gibi süreçlerin bireylerin hem özel yaşamında hem de iş yaşamında önemli bir yeri ve tesirinin olmasıyla ilişkilidir. Sağlıklı bir evlilik bireyin yaşamsal yüklerini hafifletici bir unsur olabileceği gibi evlilikle birlikte gelen olası çatışmalar, krizler, çocuk sahibi olma gibi durumlar da bireyin yaşam yüklerinin artmasına neden olabilmektedir. Bu durumda bireylerin sosyal ve duygusal tahammül kapasiteleri de düşmektedir. Tüm bu süreçler, mesleki tükenmişliğin üzerinde olumlu veya olumsuz etki yapabilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlikleri sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Konuyla ilgili yapılan bazı çalışmalardan elde edilen sonuçlar bu bulguyla örtüşürken (Diri, 2015; Umay, 2015; Yılmaz-Toplu, 2012), bazı araştırmalarda da bundan farklı bulgulara ulaşılmıştır (Demirhan-Harmanda, 2011; Filiz, 2014). Sağlıklı kurulan evliliklerin içine doğan çocuklar çiftler için yaşam kaynağı olurken, sağlıksız kurulan evliliklerin içine doğan çocuklar çiftlerin hayatlarını daha da zorlaştırmaktadır. Kimi zaman engelli bir çocuğa sahip olmak da çiftlerin yaşam zorluklarını artırmaktadır. Bu durum ister istemez iş hayatına da yansiyacak ve bireylerin mesleki tükenmişlikleri üzerinde etkileyici bir unsur olabilecektir.

Okul öncesi öğretmenlerinin duyarsızlık düzeyleri gelir düzeyine göre farklılaşmaktadır. Buna göre gelir düzeyi düşük olan okul öncesi öğretmenlerinin duyarsızlık düzeyleri, gelir düzeyi orta olan okul öncesi öğretmenlerinden daha yüksektir. Benzer şekilde Akın (2016), yaptığı çalışmada ücretli öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin algıladıkları sosyoekonomik düzeye göre farklılık gösterdiği ve kendini alt sosyoekonomik düzeyde

algılayanların orta sosyoekonomik düzeyde algılayanlara göre tükenmişlik düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmanın bulgusundan farklı olarak gelir düzeyinin tükenmişlik üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşan çalışmalar da vardır (Adıgüzel, 2016; Adıgüzel ve İpek, 2016; Argun ve İkiz, 2003; Dolunay, 2002; Gençay, 2007; Gürbüz,2008). Araştırma sonuçları arasındaki bu farklılık, bireylerin ekonomik geçim kaynaklarının, yaşam ve iş doyumlarının ve gelir düzeyi algılarının farklı olması ile açıklanabilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlikleri çalışılan kurum türüne (devlet-özel) göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Bundan farklı olarak Kabaklı Çimen'in (2016) ve Kabadayı'nın (2015) yaptığı araştırmada devlet okul öncesi eğitim kurumunda çalışan okul öncesi öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin özel okul öncesi eğitim kurumlarında çalışanlardan daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Çalışmaların bulguları arasındaki bu farklılık, öğretmenlerin kişilik özellikleri ve stresle başa çıkma becerilerinin farklı olmasıyla açıklanabilir.

Mesleki tükenmişlik, son yıllarda dünyada olduğu kadar Türkiye'de de üzerinde çok çalışılan bir konudur. Zira öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri, onların öğretmenlik mesleğini icra ederken gösterdikleri performans çok yönlü olarak etkilemektedir. Bu araştırmada mesleki tükenmişlik açısından okul öncesi öğretmenleri değerlendirilmiştir. Okul öncesi öğretmenleri, 3-6 yaş çocuklarıyla ilgilenmekle ve bu yaş grubunun tüm gelişim alanlarını desteklemekle sorumludurlar. Bu yaş grubu, aynı zamanda öğretmenlerini en çok rol model alan gruptur. Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların kişiliklerinden davranışlarına, beğenilerinden tutumlarına varıncaya kadar çocuklar üzerinde onların yetişkinliklerini de etkileyecek tesirleri söz konusudur. Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin; mesleki tükenmişliklerinin en aza indirgenebileceği tedbirler alınmalı, mesleki motivasyonlarını artırıcı çalışmalar yapılmalıdır. Bu araştırmada örneklem olarak İstanbul ilindeki okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenlik yapmakta olan 139 okul öncesi öğretmenine ulaşılmıştır. Araştırma evreni ise İstanbul ilidir. Konuyla ilgili bundan sonra yapılacak olan araştırmalarda evren olarak Türkiye'yi temsil edecek nitelikte farklı illerden daha çok sayıda okul öncesi öğretmeni örneklem olarak belirlenebilir. Okul öncesi öğretmenleri ile diğer branşlardaki öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri açısından karşılaştırılacağı çalışmalar yapılabilir. Yurt dışındaki okul öncesi öğretmenleri ile Türkiye'deki okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelendiği karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir. Geçmişten günümüze okul öncesi eğitim alanında görev yapan öğretmenlerin mesleki tükenmişlikleri üzerinde etki eden faktörleri belirlemeye yönelik ve süreç içinde tükenmişliğe etki eden faktörlerdeki değişimle ilgili nitel çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, F.M. (2016). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Ve İş Doyumu Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Çağ Üniversitesi.
- Adıgüzel, İ. (2016). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerileri İle Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.
- Adıgüzel, İ., & İpek, C. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerileri ve Tükenmişlik Düzeyleri. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7(23), 247-273.
- Akçamete, G., Kaner, S., & Sucuoğlu, B. (2001). *Öğretmenlerde Tükenmişlik, İş Doyumu ve Kişilik*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Akın, O. (2016). *Ücretli Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Akman, B., Taşkın, N., Özden, Z., & Çörtü, F. (2010). Okul Öncesi Öğretmenlerinde Tükenmişlik Üzerine Bir Çalışma. *İlköğretim Online*. 9(2), 807-815.
- Akten, S. (2007). *Rehber öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Aloe, A. M., Amo, L. C., & Shanahan, M. E. (2014). Classroom management self-efficacy and burnout: A multivariate meta-analysis. *Educational psychology review*, 26(1), 101-126.
- Amasralı, A. (2016). *Ortaokul Ve Lise Matematik Öğretmenlerinin Örgütsel Sinizm Tutumları İle Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki (Amasya İli Örneği)*. Yüksek Lisans tezi. Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi.
- Argun, Y., & İkiz, E. (2003). Okul Öncesi Öğretmenliği Programının Öğrencilerin Mesleki Tutum ve Algularına Etkilerinin İncelenmesi. *OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı*, 8-11.
- Arslan, Ö. G. (2007). *Okul Müdürlerinin Öğretimsel Liderlik Anlayışı İle Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişliğinin Karşılaştırılması: Çaycuma Alan Araştırması Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.
- Ataç, H. D. (2015). *Sınıf Öğretmenlerinin Denetim Odaklarına Göre Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi.
- Aydın, K. (2004). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri ve Tükenmişliği Etkileyen Bazı Faktörlerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baş, A. (2016). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Örgütsel Sosyalleşme İle Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.

- Başören, M. (2005). *Çeşitli Değişkenlere Göre Rehber Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi (Zonguldak İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.
- Bayram, V. (2016). *Eğitim Çalışanlarının Tükenmişlik ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- Belgi, S. (2016). *Lisede Çalışan Rehber Öğretmenlerin Mesleki Özyeterlik Alguları Ve Mesleki Tükenmişliklerinin İncelenmesi (İstanbul İli Bahçelievler İlçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi.
- Bilgen, S., & Genç, S. Z. (2014). The Rate Of Burnout Of Elementary School Teachers And Elementary Mathematics Teachers. *The International Journal of Educational Researchers*, 5(1), 1-9.
- Budak, G., & Sürgevil, O. (2005). Tükenmişlik ve Tükenmişliği Etkileyen Örgütsel Faktörlerin Analizine İlişkin Akademik Personel Üzerinde Bir Uygulama. *D.E.Ü.İ.B.F. Dergisi*. 20 (2), 95-108.
- Cemaloğlu, N., & Erdemoğlu-Şahin, D. (2007). Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Farklı Değişkenlere göre İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 15(2), 465-484.
- Çam, O. (1992). Tükenmişlik Envanteri'nin Geçerlik Ve Güvenirliliğinin Araştırılması. *VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*. Ankara, 155-160.
- Çapri B. (2013). Tükenmişlik Ölçeği-Kısa Formu ile Eş Tükenmişlik Ölçeği-Kısa Formu'nun Türkçe Uyarlaması Ve Psikoanalitik-Varoluşçu Bakış Açısından Mesleki Ve Eş Tükenmişlik İlişkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 13(3), 1393-1418. doi: 10.12738/estp.2013.3.1576.
- Çavuşoğlu, İ. (2005). *Endüstri Meslek Liselerinde Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri İle Bazı Kişisel Değişkenler Arasındaki İlişki (Bolu İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Çelik, M. (2015). *Öğretmenlerin Mesleki Profesyonelliği İle Tükenmişlikleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- Çelik, M., & Yılmaz, K. (2015). Öğretmenlerin Mesleki Profesyonelliği İle Tükenmişlikleri Arasındaki İlişki. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 30, 102-131.
- Çınar, Y. (2016). *Psikolojik Danışmanların Tükenmişlik Düzeyleri Ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- D'Alleo, G., & Santangelo, A. (2011). Organizational Climate and Burnout in Call-Center Operators. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 30, 1608-1615.
- Demirhan-Harmanda, E. (2011). *Ankara İl Merkezinde Görev Yapan Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri ile Çocuklarda Görülen İstenmeyen Davranışları Değerlendirmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

- Deniz Kan, Ü. (2008). Bir Grup Okul Öncesi Öğretmeninde Tükenmişlik Durumunun İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 16(2), 431-438.
- Diri, M. S. (2015). *Ortaokul Öğretmenlerinin İş Doyumlarının Mesleki Tükenmişlik Düzeylerine Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Diri, M. S., & Kıral, E. (2016). Ortaokul Öğretmenlerinin İş Doyumlarının Mesleki Tükenmişlik Düzeylerine Etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 39, 125-149. DOI:10.21764/efd.81587
- Dolunay, A. B. (2002). *Genel Liseler ve Teknik-Ticaret-Meslek Liselerinde Görevli Öğretmenlerde Tükenmişlik Durum Araştırması, Keçiören İlçesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Ergin, C. (1992). Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik Ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Uyarlanması. *VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, 22-25.
- Erkal-Çil, Ö. (2016). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özyeterlik İnançları, Örgütsel Adalet ve Destek Alguları, Öğrenilmiş Güçlülük Ve Tükenmişliklerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Erkul, A., & Dalgıç, G. (2014). Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*. 4(2), 1-18.
- Filiz, Z. (2014). Öğretmenlerin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*. 10(23), 151-171.
- Friedman, I. A. (2000). Burnout in Teachers: Shattered Dreams of Impeccable Professional Performance. *Psychotherapy in Practice*, 56(5), 595-606.
- Friedman, I. A. (2003). Self-Efficacy and Burnout in Teaching: The Importance of Interpersonal-Relations Efficacy. *Social Psychology of Education*. 6, 191-215.
- Gençay, Ö. A. (2007). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu Ve Mesleki Tükenmişliklerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2),765-780.
- Gersten, R., Keating, T., Yovanoff, P., & Harniss, M. K. (2001). Working in special education: Factors that enhance special educators' intent to stay. *Exceptional children*, 67(4), 549-567.
- Girgin, G., & Baysal, A. (2005). Tükenmişlik Sendromuna Bir Örnek: Zihinsel Engelli Öğrencilere Eğitim Veren Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyi. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*. 4(4), 172-187.
- Girgin-Büyükbayraktar, Ç., & Temiz, G. (2015). The Relationship Between Perfectionizm and Burn-Out in Pre-School Teachers. *The Online Journal of New Horizons in Education*. 5(1), 131-138.
- Gündüz, B. (2005). İlköğretim Öğretmenlerinde Tükenmişlik. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 152-166.

- Gürbüz, Z. (2008). *Kars İlinde Görevli Okul Öncesi Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeyleri Ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Izgar, H. (2001). Okul Yöneticilerinin Tükenmişlik Düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 27, 335-340.
- İkiz, F. E. (2010). Psikolojik Danışmanların Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 25-43.
- İnce, N.B., & Şahin, A.E. (2016). Birleştirilmiş Ve Bağımsız Sınıflarda Çalışan Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 391-409.
- Kabadayı, A. (2015). Investigating The Burn-Out Levels of Turkish Preschool Teachers. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 197, 156 – 160.
- Kabaklı-Çimen, L. (2016). The Relationship between Preschool Teachers' Tendency of Liking Children and the Levels of Professional Burnout. *Journal of Education and Human Development*, 5(1), 220-239. doi: 10.15640/jehd.v5n1a23
- Kapar, G. (2016). *Lise Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Ve İş Doyumu Düzeyleri Üzerine Bir Çözümleme: Van Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Kapıkıran, A. (2003). Okul Öncesi Öğretmenlerde Tükenmişliğin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(13), 73-78.
- Kaptangil, K., & Erenler, E. (2014). Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Bitlik Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 55-82.
- Karahan, Ş., & Uyanık-Balat, G. (2011). Özel Eğitim Okullarında Çalışan Eğitimcilerin Öz-Yeterlik Algılarının ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 1-14.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Kayabaşı, Y. (2008). Bazı Değişkenler Açısından Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 191-212.
- Kelgökmen, A. H., Uzunöz, F. S., & Demirhan, G. (2016). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Saptanması ve Karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1503-1516.
- Kırılmaz, A. Y., Çelen, Ü., & Sarp, N. (2003). İlköğretimde Çalışan Bir Öğretmen Grubunda Tükenmişlik Durumu Araştırması. *İlköğretim-Online*, 2 (1), 2-9.
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The Measurement of Experienced Burnout. *Journal of Occupational Behaviour*. 2, 99-113.
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1985). The Role and Family Variables in Burnout. *Sex Roles*, 12(7-8), 837-850.

- Maslach, C., & Zimbardo, P. G. (1982). *Burnout- the Cost of Caring*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs.
- Maslach, C., Schaufeli, W. B., & Leiter, M. P. (2001). Job burnout. *Annual review of psychology*, 52(1), 397-422.
- Muscatello, M. R. A., Bruno, A., Carroccio, C., Cedro, C., La Torre, D., Di Rosa, A. E., ... & Angelone, A. M. (2006). Association between burnout and anger in oncology versus ophthalmology health care professionals. *Psychological reports*, 99(2), 641-650.
- Otacıoğlu, G. S. (2008). Müzik Öğretmenlerinde Tükenmişlik Sendromu ve Etkileyen Faktörler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 15, 103-116.
- Özer, N. (2013). Investigation of the Primary Principles' Sense of Self-Efficacy and Professional Burnout. *Middle-East Journal of Scientific Research*. 15(5), 682-691.
- Özgül, F., & Atan, T. (2016). Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Demografik Özelliklerine Göre İncelenmesi (Ordu İli Örneği). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1002-1016. doi:10.17556/jef.16981
- Özmen, E. (2010). *İzmir İlinde Kaynaştırma Öğrencileri İle Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Empatik Eğilimleri İle Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Öztürk, D. (2015). *Eğitim Örgütlerinde Okul Kültürü Ve Tükenmişlik Düzeyi Arasındaki İlişki (Bahçelievler İlçesinde Bir Araştırma)*. Yüksek Lisans tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- Plessis, T., Visagie, S., & Mji, G. (2014). The prevalence of burnout amongst therapists working in private physical rehabilitation centers in South Africa: a descriptive study. *South African Journal of Occupational Therapy*, 44(2), 11-15.
- Sağır, M., Ercan, O., Duman, A., & Bilen, K. (2014). Matematik Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Ve İş Tatmin Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(27), 277-294.
- Sarıçam H., & Sakız H. (2014). Burnout and Teacher Self-Efficacy among Teachers Working in Special Education Institutions in Turkey. *Educational Studies*, 40(4), 423-437.
- Seferoğlu, S. S., Yıldız, H., & Yücel, Ü. A. (2014). Öğretmenlerde Tükenmişlik: Tükenmişliğin Göstergeleri Ve Bu Göstergelerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 348-364.
- Sevindi, T. (2013). The Relationship between Self-Efficacy Belief And Burnout Level Among Turkish Academicians. *Educational Research and Reviews*, 8(24), 2255-2259.
- Şahin, F., & Şahin, D. (2013). Bilim ve Sanat Merkezinde Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyinin İncelenmesi. *Üstün Yetenekli Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 51-66.

- Şenel, E., & Buluş, M. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinde Tükenmişlik Döngüsü Ve Tükenmişlik Döngüsünde Öz Yeterliğin Aracılık Rolü. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 1-23.
- Tetik, H. (2016). İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Ağrı Örneği). *Universal Journal of Theology*, 1(1), 82-94.
- Tsigilis, N., Zachopoulou, E., & Grammatikopoulos, V. (2006). Job satisfaction and burnout among Greek early educators: A comparison between public and private sector employees. *Educational Research and Reviews*, 1(8), 256.
- Tuğrul, B., & Çelik, E. (2002). Normal Çocuklarla Çalışan Anaokulu Öğretmenlerinde Tükenmişlik. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(12), 1-11.
- Turna (2014). *Öğretmenlerin Stres Kaynakları ve Stresle Baş Etme Yolları (Edirne İli-Keşan İlçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Okan Üniversitesi.
- Türkçapar, Ü. (2011). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Farklı Değişkenlere göre Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3), 135-146.
- Umay, G. (2015). *Psikolojik Danışman ve Rehberlik Öğretmenlerinin İş Doyumu Ve Tükenmişlik Düzeylerinin İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- Vatansever-Bayraktar, H., & Güney, B. (2015). Sağlık Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(39), 726-735.
- Weisberg, J., & Sagie, A. (1999). Teachers' Physical, Mental, and Emotional Burnout: Impact on Intention to Quit. *The Journal of Psychology*, 133(3), 333-339.
- Yalçın, S. (2013). *İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri ile Stres, Psikolojik Dayanıklılık ve Akademik İyimserlik Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Yıldırım, U. (2016). *Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyi İle Sınıf Yönetimi Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Yılmaz, D. (2014). *Dağıtılmış liderliğin örgütsel güven ile algılanan örgütsel destek ve okul başarısıyla ilişkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi.
- Yılmaz-Toplu, N. (2012). *Okul Öncesi ve İlköğretim Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Yılmaz, K., Altinkurt, Y., Guner, M., & Sen, B. (2015). The Relationship between Teachers' Emotional Labor and Burnout Level. *Eurasian Journal of Educational Research*, 59, 75-90.